

ŠTRPCI

“Moj otac je rođen 1957. i bio je radnik železnice. Na dan otmice na sebi je imao teksas jaknu i braon pantalone i košulju. Bio je nižeg rasta. Išao je na sastanak sindikata železnice u Beograd, pošto je bio predsednik sindikata. Kući nam se u Prijepolje nije vratio. Nije imao ličnu kartu, a ni voznu kartu, već samo voznu legitimaciju na osnovu koje su ga identifikovali da je muslimanske veroispovesti... Ja bih volela da odgovorni za ubistva budu kažnjeni. Međutim, kada vidim kako se suđenje u Specijalnom sudu neozbiljno shvata, sumnjam da ću dočekati pravdu u ovoj državi.”

Selma Memović, ćerka Fikreta Memovića, otetog u Štrpcima

Uvod

Na željezničkoj stanici Štrpci, koja se nalazi na teritoriji Bosne i Hercegovine i kroz koju saobraćaju vozovi na relaciji Beograd – Bar, 27. februara 1993. godine zaustavljen je voz pod brojem 671 Jugoslovenske željeznice, iz kojeg su uniformisana lica pod komandom Milana Lukića izvela 20 lica, 19 državljana SR Jugoslavije i jedno lice nepoznatog državljanstva. Lica su kamionom prebačena do fiskulturne sale Osnovne škole u Prelovu u blizini Višegrada, da bi nakon premlaćivanja i mučenja bili prebačeni u selo Mušići, takođe u blizini Višegrada, gdje su svi do jednog ubijeni.¹

Za ratni zločin protiv civilnog stanovništva u slučaju „Štrpci“ su do sada odgovarali Nebojša Ranisavljević, koji je pred Višim sudom u Bijelom Polju osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina i Mićo Jovičić, koji je pred Sudom Bosne i Hercegovine priznao krivicu i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od pet godina. Pred Sudom Bosne i Hercegovine i Višim sudom u Beogradu u toku su suđenja za ukupno 15 osumnjičenih za ratni zločin u slučaju „Štrpci“. Tužilaštvo Bosne i Hercegovine je sredinom decembra 2019. godine podiglo optužnicu protiv Milana Lukića za ovaj ratni zločin. Lukić, vođa paravojne jedinice „Osvetnici“ osuđen je pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ/ ICTY) na doživotnu kaznu zatvora za zločine nad bošnjačkim civilima na području Višegrada (Bosna i Hercegovina) i okoline, ali ne i za ratni zločin u slučaju „Štrpci“.²

Slika br. 1: Arhiva IDC

¹ Presuda K.br. 5/98 Višeg suda u Bijelom Polju protiv Nebojše Ranisavljevića od 9.9.2002. godine;

² Podignuta optužnica protiv haškog osuđenika Milana Lukića zbog zločina u Štrpcima, Balkan Insight - BIRN, Haris Rovčanin, 13.12.2019: <https://bit.ly/38lkBCf>;

Otmica u Štrpcima

Rat u Bosni i Hercegovini

Međuetnička tenzija na prostoru Višegrada i okoline raste nakon prvih višepartijskih izbora održanih u novembru 1990. godine na kojima je pobijedila nacionalna partija bosanskih Muslimana. Teritorijalna odbrana je u skladu sa instrukcijama JNA morala biti razoružana. JNA je naoružavala i obučavala lokalne bosanske Srbe. Vodeća partija bosanskih Srba, Srpska demokratska stranka, zahtijevala je podjelu policije po etničkoj liniji što su bosanski Muslimani odbijali. Usljed ovoga, obje strane podižu barikade širom grada. U aprilu 1992. dolazi do pucnjave i eksplozija u mjestima naseljenim bosanskim Muslimanima, a 14. aprila 1992. godine Užički korpus JNA ulazi u grad i preuzima kontrolu. Iako je u početku JNA imala smirujući efekat, ubrzo je politika razoružavanja praćena nasiljem i selekcijom po etničkoj liniji izazvala strah među lokalnim muslimanskim stanovništvom. JNA napušta grad 19. maja 1992. godine, a u gradu ostaju paravojne jedinice, kojih je ubrzo pristiglo još. U periodu koji je uslijedio, zatečeno muslimansko stanovništvo je bilo izloženo sistematskom strahu, torturi, mučnom ubijanju, silovanju i protjerivanju.³

Prema pisanju Dejana Anastasijevića, koji se više od decenije bavio istraživanjem Lukićevih zločina, „nakon što je Užički korpus bez mnogo otpora zauzeo Višegrad, Lukić se vratio u zavičaj na čelu paravojne formacije sastavljene delom od lokalnih rođaka i prijatelja, a delom od ekipe koju je doveo iz Obrenovca. Ova grupa menjala je imena i oznake – predstavljali su se kao "Beli orlovi" i "Osvetnici" – ali Lukić je, uz rođaka Sredoja u svojstvu ađutanta, sve vreme ostao na njenom čelu.“

Prostor Sandžaka tokom ratova devedesetih

Iako je SRJ zvanično isticala da ne učestvuje u ratu, na teritoriji Sandžaka je sve vrijeme u toku politika sistematskog zastrašivanja muslimanskog stanovništva zbog čega su se mnogi odlučili na iseljenje. Tokom rata u Bosni i Hercegovini je na teritoriji Sandžaka sprovedena policijska akcija u potrazi za naoružanjem među stanovništvom usljed čega je uhapšeno nekoliko stotina ljudi koji su bili izlagani policijskoj torturi. SRJ ništa nije učinila povodom upada formacija VRS u Sandžak i zločina koje je VRS počinio nad njenim građanima.⁴

U mjesecima nakon početka rata u Bosni i Hercegovini je nestalo četrdeset jedno lice, dok je šest lica vraćeno u Crnu Goru sa teritorije pod kontrolom bosanskih Srba gdje su sva ova lica bila zadržana. Sva lica osim jednog su bili muslimani, građani SRJ. U selu Mioče u Bosni i Hercegovini je 22. oktobra 1992. godine oteto šesnaest lica iz autobusa koji saobraća na liniji Rudo – Priboj, a koji jednim dijelom saobraća kroz teritoriju Bosne i Hercegovine. Selo

³ Presuda Sudskog vijeća u predmetu *Tužilac protiv Milana Lukića i Sredoja Lukića* (IT-98-32/1-T) od 20. jula 2009. godine, str. 19-26.

⁴ „*Ratni zločini u Srbiji: Slučaj Sandžak*“, Inicijativa mladih za ljudska prava, 2010, Beograd.

Kukurovići je u dva navrata, 18. februara i 11. aprila 1993. godine, bilo napadnuto od strane pješadije i minobacača pri čemu je zapaljeno više kuća i pomoćnih objekata, a stanovništvo ovog mjesta se u potpunosti iselilo.⁵

Događaji koji su prethodili otmici

Preduzeće koje je bilo vlasnik pruge Beograd – Bar, koja prolazi jednim dijelom u dužini od 9,8 km kroz Bosnu i Hercegovinu, bilo je Javno željezničko transportno preduzeće „Beograd”.⁶

Direktor Sektora za odbrambenu pripremu i zaštitu, Mitar Mandić, u strogo povjerljivom dokumentu od 1. februara 1993. godine, obavještava generalnog direktora ovog preduzeća da je dobio informaciju 28.1.1993. godine od „šefa sekcije STP Užice Živanića da će pripadnici Srpske vojske opštine Rudo izvršiti zaustavljanje voza i odvođenje putnika“ kao i da bi se „čitava akcija odvijala na dijelu pruge Beograd – Bar koja prolazi kod Bosnu i Hercegovinu“. O ovome je obaviješten najuži stručni Kolegijum ŽTP-a, predstavnici policije i Službe državne bezbjednosti kao i pomoćnik ministra odbrane Srbije general Kuzmanović, koji se obavezao da će da obavijesti ministra odbrane o ovoj najavi događaja, kako bi ministar odbrane obavijestio Vojsku Jugoslavije. Na sastanku sa generalom Kuzmanovićem je dogovoreno da se ŽTP više ne bavi ovim slučajem jer je preduzeće svoju obavezu ispunilo.

U procjeni političko-bezbjednosne situacije u željezničkom čvoru Užice, napravljenoj od strane radne grupe koju su činila stručna lica iz policije, vojske i ovog preduzeća u novembru 1992. godine, navodi se da dio pruge koji prolazi kroz teritoriju Bosne i Hercegovine teško može da očekuje pomoć od policije i vojske jer nad tom teritorijom ove dvije nemaju nadležnost. Za dio pruge od ponovnog ulaza u Srbiju pa sve do granice sa Crnom Gorom se navodi da je najugroženiji zbog toga što prolazi kroz teritoriju naseljenju i Srbima i Muslimanima, kao i da je pristupačnost otežana zbog blizine ratnih dejstava u Bosni i Hercegovini. Radnici Muslimani su označeni kao najveća opasnost za bezbjednost pruge i objekata jer su „upoznati sa svim detaljima organizovanosti željeznice jer su uključeni u svakodnevni proces rada“ kao i da „što se tiče radnika muslimanske nacionalnosti zaposlenih u Fizičko-tehničkom obezbjeđenju, kojih ima 732, za sad se ne eksponiraju kao neprijatelji ali nam otežavaju posao jer zbog njih tj. nepovjerenja u njih ne možemo da realizujemo neke operativne zamisli jer bi njihovim otkrivanjem postigli suprotan efekat, davanje lozinki, patrola i drugo)“. Ističe se nezadovoljstvo zbog bolovanja koji uzimaju muslimani kao i vraćanje na posao ranije suspendovanih muslimana na neke rukovodeće pozicije. Napominje se da objekte i prugu čuvaju čuvari, dok policija i vojska direktno ne učestvuju u obezbjeđenju.

U strogo povjerljivim informacijama o aktivnostima ŽTP-a „Beograd“ na sagledavanju bezbjednosne situacije na pruži Užice – Gostun se navodi da Kolegijum ŽTP-a, kojeg su činili rukovodioci preduzeća iz svih sektora, treba obavijestiti Ministarstvo odbrane Srbije, Min-

⁵ Helsinški odbor za ljudska prava, Hronologija događaja

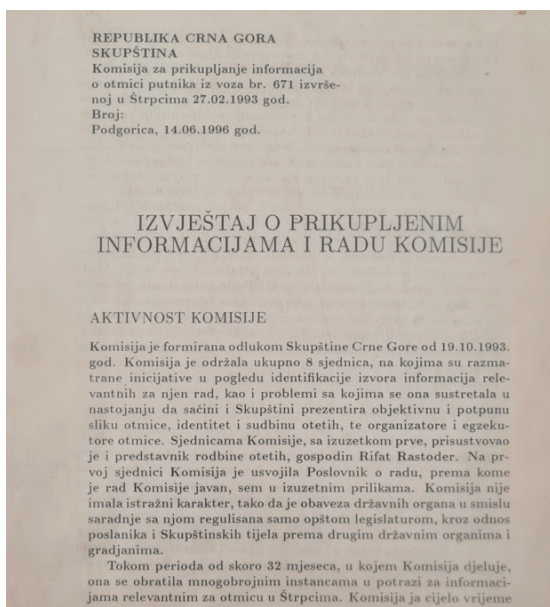
⁶ Dopis JTŽP „Beograd“ br. 65/2002 – 15, od 6.3.2002. godine, upućen pomoćniku Generalnog direktora za pravne poslove i ljudske potencijale ovog preduzeća.

istarstvo unutrašnjih poslova i Službu državne bezbjednosti o navodima o mogućnosti otmice putnika na dijelu pruge u Bosni i Hercegovini. Na sastanku sa Ministarstvom odbrane je insistirano na većem angažovanju vojske i policije u obezbjeđivanju vitalnih objekata i rečeno je da ŽTP nema mogućnosti da ove objekte u potpunosti štiti i samo obezbjeđuje. General Kuzmanović se obavezao da će obavijestiti Generalštab o navodima za otmicu. U slučaju ovih navoda je takođe obavljen i sastanak sa MUP-om u Užicu, i to načelnikom Boškom Petrićem i Komandirrom milicije užičkog regiona Đorđem Kerićem.

Svi funkcioneri koji su bili uključeni u prepiske i radnje koje je JŽTP „Beograd“ obavljao nakon otmice su pred Višim sudom u Bijelom Polju potvrdili autentičnost navedenih dokumenata.⁷

Otmica

JŽTP „Beograd“ obavještava Ministarstvo odbrane Republike Srbije, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije i Ministarstvo za saobraćaj i veze Republike Srbije, strogo povjerljivim dopisom od 1. marta 1993. godine, pod brojem 5/1 – 93, da su 12. februara 1993. godine zadržana dva voza pod brojevima 3600 i 3601, prvi od 7.36 do 7.44 časova a drugi od 8.05 do 8.14 časova, gdje su iz prvog voza odvedena 3 putnika a iz drugog 6 putnika, a dva putnika koja su čekala voz u ovoj stanici su takođe odvedena.

Slika br. 2: Arhiva IDC, Izvještaj o prikupljenim informacijama i radu Komisije Skupštine Crne Gore, od 14.06.1996.

U istom dopisu se navodi da je dana 27. februara 1993. godine grupa uniformisanih lica primorala otpravnika vozova u stanici Štrpci da prisilno zaustavi voz pod brojem 671 oko 15.50 časova, a nakon pretresa putnika je odvedeno 24 lica. JŽTP navodi da je ranije ukazivao Ministarstvu odbrane RS i Ministarstvu unutrašnjih poslova RS na mogućnost ovakvog događaja.

Skupština Crne Gore 19. oktobra 1993. godine formira Komisiju za prikupljanje informacija o otmici putnika iz voza br. 671 izvršenoj u Štrpcima 27.02.1993. god, s ciljem prikupljanja informacija o ovom slučaju. U Izvještaju o rezultatima uvida u dokumentaciju o otmici u Štr-

⁷ Svi navedeni dokumenti su pribavljeni od strane Fonda za humanitarno pravo i dostupni su u publikaciji „Otmica u Štrpcima. Analiza suđenja za ratni zločin. Činjenice, pravna pitanja i političke implikacije“. Fond za humanitarno pravo, Beograd, 2003, na stranama 93, 97, 99, 103.

pcima u posjedu Javnog državnog tužioca Republike Srbije, od 13. novembra 1995. godine, skupštinska komisija je predstavila prikupljenu dokumentaciju, odnosno izjave svjedoka putnika, porodica otetih, službenih lica (milicionera u službenoj pratnji voza) i zaposlenih u JŽTP „Beograd“ koji su se zatekli na mjestu zločina.

Navodi se da se u nadležnim institucijama nalazi prijava za otmicu od strane otpravnika vozova u stanici Štrpci, Slobodana Ičegića, koji je odmah dan nakon otmice prijavio nadležnima ovaj slučaj. Otpravnik vozova Ičegić navodi detalje otmice u Štrpcima: kako ga je grupa uniformisanih lica primorala da zaustavi voz, zatim su ga zadržali u službenoj prostoriji, dok je on mogao samo da posmatra izvođenje putnika iz voza, a među njima je prepoznao Fikreta Memedovića iz Prijepolja, njegovog kolegu iz JŽTP „Beograd“ i otpravnika vozova u Prijepolju. Navodi se da je Ičegić uspio da obavijesti nadležne tokom zadržavanja u službenoj prostoriji. Nebojša Ranisavljević je tokom istrage u predmetu pred Višim sudom u Bijelom Polju, gdje je optužen za ovaj ratni zločin, imao identične tvrdnje kao ove otpravnika poslova Slobodana Ičegića.

Milicioner Miroslav Gazdić daje izjavu da je putovao u službenom kupeu zajedno sa dvojicom kolega koji su predstavljali službenu pratnju voza. Potvrđuje se vrijeme zaustavljanja i zadržavanja voza iz izjave Ičegića, kao i opis otmičara. Navodi da otmičari nisu mnogo pažnje posvećivali prisustvu milicionera, kao i da nije ništa uradio po pitanju situacije jer je znao da je „vojnoj policiji Republike Srpske omogućeno da prisilno mobiliše svoje vojne obveznike“. Uzimajući u obzir da izvedeni civili nisu negodovali kao i da je dvije nedjelje nakon ovog incidenta bila situacija ponovnog izvođenja putnika iz voza od strane vojne policije Republike Srpske koja je u vozu tražila dezertere, Miroslavu Gazdiću je to bilo dovoljno da ne izrazi sumnju u mogućnost krivičnog djela. Mašinovođa Željko Radoičić je takođe potvrdio prisustvo naoružane grupe i njihov opis iz prethodnih izjava. Milicioner Zoran Udovičić u svojoj izjavi navodi da je u voz ušao u Užicu i da nije imao primopredaju dužnosti jer pratnja iz Beograda nije bila prisutna. Identično opisuje događaje i nemogućnost intervencije zbog dobrog naoružanja koju je grupa otmičara posjedovala jer bi tako u opasnost doveo putnike u vozu. Milicioner Miroslav Vranić navodi da su izvedeni jedan Hrvat (slobodan zaključak nakon što su otmičari to lice nazvali „Franjo“) i 15-ak Srba i Muslimana, kao i jedan strani državljani. U ponovljenoj izjavi navodi da je bio prisutan i Milan Lukić, pretpostavljajući iz razgovora otmičara, za koga je znao da se nalazi u Višegradu i u čijem privođenju je učestvovao ranije u policiji u Užicu zbog drugih prijava. Milicioner Goran Vuković je u svojoj izjavi naveo da su i ranije vozovi zaustavljani kako bi „vojna policija Vojske Republike Srpske tražila svoje vojne obveznike“. Takođe navodi da mu je kolega milicioner Vranić tokom otmice rekao kako izvode Muslimane iz voza. Milicioner Goran Bukvić takođe potvrđuje da su izvedeni muslimani „s obzirom da živi u Priboju i zna prilike“.

Pored milicionera su svoje izjave dali i putnici koji su se u trenutku otmice nalazili u vozu. Tako svjedokinja Murfeta Dautović potvrđuje navode da su se u vozu čuli pozivi na privođenje, ubijanje i strijeljanje putnika. Svjedok Milan Spajić govori da su otmičari izveli i jednog crnca.

Kondukter u JŽTP „Beograd“ Radenko Grujičić govori da nije bilo službene pratnje voza od Beograda i Užica i da je imao nakratko problem sa otmičarima koji su umjesto „Grujo“ čuli da mu je nadimak „Mujo“. Potvrđuje da se u vozu pričalo da su izvedeni muslimani i nekoliko Srba izbjeglica, a pomogao je i ženi sa dvoje djece porijeklom iz Rožaja čijeg muža su otmičari izveli iz voza (u pitanju je Hail Zupčević, izbjeglica iz Trebinja).

Šefkija Kajević iz Prijepolja je dao izjavu u lokalnoj policiji da je njegov brat Nijazim Kajević otet iz voza u Štrpcima. Kajević govori da je kondukter upisivao imena putnika na karte uz prisustvo dva milicionera, što su drugi putnici demantovali.

Skupštinska komisija za otmicu u Štrpcima šalje dopis Ministru za unutrašnje poslove u Vladi Crne Gore, gospodinu Filipu Vujanoviću, dana 31. januara 1996. godine, obavještavajući ga o tome da njegov prethodnik, Nikola Pejaković, nije odgovorio na dva dopisa upućena dvije godine ranije i da bi bilo poželjno da se na njih odgovori, uz navođenje razočaranja kako je istraga vođena od strane nadležnih. Navodi da se istragom bavi Okružni javni tužilac u Užicama, a da sva saznanja ima i Republički javni tužilac Srbije. U ovom dopisu se identifikuju osumnjičeni za otmicu Nebojša Ranisavljević i Mićo Jovičić sa još nekoliko lica.

Pravni procesi

Prvo suđenje u vezi sa slučajem „Štrpci“ se vodilo pred Višim sudom u Bijelom Polju protiv Nebojše Ranisavljevića, pripadnika oružane grupe pod komandom Milana Lukića. Pravni proces je počeo optužnicom Višeg tužioca u Bijelom Polju, podignutom 14. marta 1997. godine za krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva, kašnjenjem u skladu sa članom 142 stav 1 Krivičnog zakonika SRJ. Viši sud u Bijelom Polju se proglašava nenadležnim za ovaj slučaj 21. maja 1997. godine, a Vrhovni sud Republike Crne Gore potvrđuje ovu odluku suda 18. jula 1997. godine navodeći da je Okružni sud u Jagodini stvarno i teritorijalno nadležan. Okružni sud u Jagodini se proglašava nenadležnim i šalje predmet u Savezni sud SRJ na odlučivanje o sukobu nadležnosti. Savezni sud SRJ delegira predmet Višem sudu u Bijelom polju, nakon čega otpočinju pravne radnje. Vijeće suda utvrđuje da je u pitanju jedno od najtežih djela iz Krivičnog zakonika SRJ kao i da optužnica nije obuhvatila sve neophodne dokaze koje je trebalo pribaviti u istražnom postupku. Ipak, Vijeće suda odbija prigovor okrivljenog na optužnicu, pa optužnica postaje pravosnažna 7. februara 1998. godine. Nebojša Ranisavljević je osuđen na kaznu zatvora od 15 godina presudom od 9. septembra 2002. godine.⁸ Vrhovni sud Republike Crne Gore odbija žalbu okrivljenog i potvrđuje presudu Višeg suda u Bijelom Polju 2. aprila 2004. godine čime je predmet okončan.⁹

⁸ Presuda K.br. 5/98 Višeg suda u Bijelom Polju protiv Nebojše Ranisavljevića od 9.9.2002. godine.

⁹ Presuda K.Ž. 102/2003 Vrhovnog suda Republike Crne Gore od 9.11.2003. godine.

Bosna i Hercegovina i Republika Srbija zajedničkom akcijom hapse 15 osumnjičenih za ratni zločin u Štrpcima 2014. godine.¹⁰ Sud Bosne i Hercegovine, 18. maja 2015. godine, potvrđuje optužnicu protiv Luke Dragičevića, Bobana Inđića, Obrada Poluge, Novaka Poluge, Dragana Šekarića, Olivera Krsmanovića, Petka Inđića, Radojice Ristića, Vuka Ratkovića i Miće Jovičića za ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. Krivičnog zakonika SFRJ. Mićo Jovičić priznaje krivicu, tako da je Sud BiH izrekao osuđujuću presudu na kaznu zatvora od pet godina.¹¹ Ostalim osumnjičenima se i dalje sudi pred Sudom BiH, s tim što je 2. juna 2016. godine izvršeno spajanje predmeta *Miodrag Mitrašinić* sa predmetom *Luka Dragičević* i dr. nakon što je 18. aprila iste godine potvrđena optužnica protiv njega pred Sudom BiH za isti ratni zločin.¹² Suđenje Gojku Lukiću, Ljubiši Vasiljeviću, Dušku Vasiljeviću, Jovanu Lipovcu i Dragani Đekić je u toku pred Višim sudom u Beogradu. Iako je hapšenje izvršeno 2014. godine, Viši sud u Beogradu tek u maju 2018. godine potvrđuje optužnicu protiv osumnjičenih.¹³

Tužilaštvo BiH je 13. decembra 2019. godine podiglo optužnicu protiv Milana Lukića za ratni zločin protiv civilnog stanovništva u slučaju „Štrpci”.¹⁴ Ovo je prvi put da se Milan Lukić tereti za ratni zločin u Štrpcima. Pred Haškim tribunalom je osuđen za ratne zločine nad bošnjačkim civilnim stanovništvom u Višegradu i okolini, a pred Okružnim sudom u Beogradu je osuđen za otmicu u Sjeverinu, ali u oba slučaja nije bilo pomena za otmicu u Štrpcima.

Odnos državnih organa tokom istrage

Državni organi su imali pasivan odnos prema cjelokupnoj istrazi u slučaju „Štrpci”. Organi bezbjednosti koji uključuju Vojsku Jugoslavije i Ministarstvo unutrašnjih poslova kao i policija u Užicu, imali su saznanja o upadima pripadnika VRS na teritoriju SRJ kao i mogućnosti otmice u Štrpcima.

U *Kratkom izvještaju o dosadašnjim saznanjima, problemima u radu i prijedlogu za donošenjem zaključaka i odluke*, kojeg je skupštinska Komisija za otmicu u Štrpcima predstavila Skupštini Republike Crne Gore 31. januara 1996. godine, navodi se da je Komisija sve vrijeme imala problem da dođe do informacija kada su u pitanju državni organi i građani, koji su se odazivali pozivima Komisije tek nakon više obraćanja i pritiska javnosti. U ovom izvještaju Komisija navodi državne organe koji su se u potpunosti oglašili o pozive Komisije: to su bili Predsjednik SRJ, koji je sa druge strane govorio o otmici u dnevnom listu „Politika”, Ministar unutrašnjih poslova u Vladi SRJ, Ministar za pravosuđe u Vladi Republike Srbije, Ministar za odbranu u Vladi SRJ, Ministar za unutrašnje poslove u Vladi Republike Srbije. Komisija kritikuje način

¹⁰ „Optužnica otkriva detalje planiranja otmice iz voza u Štrpcima”, Filip Radić, Balkan Insight, 1. mart 2019. godine, dostupno na: <https://balkaninsight.com/2019/03/01/optuznica-otkriva-detalle-planiranja-otmice-iz-voza-u-strpcima/?lang=sr>

¹¹ „Optuženi u predmetu Luka Dragičević i dr. Izjasnili se da nisu krivi”, Sud Bosne i Hercegovine, 26. jun 2015. godine, dostupno na: <http://www.sudbih.gov.ba/vijest/optuzeni-u-predmetu-luka-dragievi-i-dr-izjasnili-se-da-nisu-krivi-20047>

¹² Predmet Mitrašinić Miodrag, Sud Bosne i Hercegovine, dostupno na: <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/3579/show>

¹³ „Optužnica otkriva detalje planiranja otmice iz voza u Štrpcima”.

¹⁴ „Podignuta optužnica protiv Lukić Milana (1967) zbog ratnog zločina nad otetim putnicima u stanici Štrpci 1993. godine”, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, 13.12.2019. godine, dostupno na: <http://tuzilastvobih.gov.ba/index.php?id=4361&jezik=b>

vođenja istrage i poziva na odgovornost politički vrh SRJ i republika kao i pasivan odnos političkih vrhova prema otmici prema Komisiji. Navodi se i da je MUP Crne Gore odgovorio na upite Komisije, ali da su prenijete činjenice na nivou onih koje se mogu naći u dnevnoj štampi i da je MUP u jednom trenutku prestao da odgovara. Pohvaljen je rad Ministarstva saobraćaja Crne Gore u pogledu dostavljenih informacija. Navodi se da Republički javni tužilac Crne Gore i Ministarstvo za ljudska prava u Vladi SRJ nisu pružili informacije o otmici. Otmicu u Štrpcima klasifikuju kao djelo za koje državni organi nisu izrazili neophodnu dostupnost po pitanju informacija i ne doprinose njegovom rješavanju, te je zbog toga neophodno formirati istražnu komisiju sa širokim ovlaštenjima, među kojima je i neometan pristup državnoj dokumentaciji.

U Primjedbama na istražni postupak, koje je skupštinska Komisija za otmicu u Štrpcima predstavila Skupštini Crne Gore 14. juna 1996. godine, a koje se baziraju na *Izveštaju o rezultatima uvida u dokumentaciju o otmici u Štrpcima u posjedu Javnog tužioca Republike Srbije*, navodi se neadekvatnost organizacije istrage, nepostojanje kontinuiteta u istragama, lokalizovanost istrage na opštine Užice, Priboj, Prijepolje i Brodarevo, nesistematičnost i jednoličnost istrage i nepostojanje konsekvantne obrade raspoloživih činjenica.

Skupštinska komisija za otmicu u Štrpcima šalje dopis Ministru za unutrašnje poslove u Vladi Crne Gore, gospodinu Filipu Vujanoviću, dana 31. januara 1996. godine, obavještavajući ga o tome da njegov prethodnik, Nikola Pejaković, nije odgovorio na dva dopisa upućena dvije godine ranije i da bi bilo poželjno da se na njih odgovori uz navođenje razočaranja kako je istraga vođena od strane nadležnih. Navodi da se istragom bavi Okružni javni tužilac u Užicama, a da sva saznanja ima i Republički javni tužilac Srbije. U ovom dopisu se identifikuju osumnjičeni za otmicu Nebojša Ranisavljević i Mićo Jovičić sa još nekoliko lica.

Sektor za saobraćajno transportne poslove, odnosno njena Služba za poslove vanrednih događaja, dana 8. marta 2002. godine, u dopisu pod brojem 284 – 14/02, obavještava pomoćnika Generalnog direktora za pravne poslove i ljudske potencijale, a u vezi sa zahtjevom za informacije od Višeg suda u Bijelom Polju, u vezi sa predmetom K. br. 5/98, odnosno predmetu protiv Nebojše Ranisavljevića, kojem se sudilo pred ovim sudom za učešće u ratnom zločinu u Štrpcima, da su prikupljeni podaci u vezi sa zaustavljanjem i odvođenjem putnika, da su isti „čuvani u jednoj fascikli“ i da je ista bila „u Službi za poslove vanrednih događaja negdje do marta 1995. godine, kada je od strane šefa Odjeljenja za saobraćajne poslove, Ujčić Josipa, uzet radi podnošenja izvještaja višim organima“ kao i da nemaju nikakvu informaciju o kretanju te fascikle. (str. 126 – 128).

Komemorativne prakse

U Prijepolju je 2009. godine podignut spomenik žrtvama otmice u Štrpcima sa natpisom „Ko u ovoj zemlji zaboravi 27. februar 1993. i stanicu Štrpci odustao je od budućnosti“. Iako predstavlja primjer komemorativne prakse, spomenik je naišao na osude porodica žrtava i organizacija civilnog društva zbog toga što su na njemu ispisane samo one žrtve ovog ratnog zločina

koje su porijeklom iz Prijepolja. Svake godine se 27. februara na tom mjestu obilježava godišnjica ovog ratnog zločina.¹⁵

Slika br. 3: Spomen-obilježje u Prijepolju žrtvama zločina u Štrpcima

Pored ovoga, Islamska zajednica u Srbiji i Bošnjačka kulturna zajednica organizuju Komemorativne akademije „Štrpci bez mezara“, održava se minut ćutnje i postavlja se cvijeće na spomen obilježju žrtvama. Centar za nenasilnu akciju je u sklopu programa koji realizuje od 2008. godine, i u okviru kojeg okuplja ratne veterane iz BiH, Hrvatske i Srbije, organizujući posjete mjestima stradanja civila i vojnika, kako nezvaničnim a tako i zvaničnim komemorativnim događanja organizovanim od strane lokalnih i državnih vlasti, organizovala je i posjetu ratnih veterana komemoraciji u Prijepolju.¹⁶

U Beogradu se svake godine održava komemoracija u organizaciji Žena u crnom, Fonda za humanitarno pravo i Inicijative mladih za ljudska prava, koja počinje u tačno 15 časova i 38 minuta, kada je voz zaustavljen u stanici Štrpci 1993. godine.

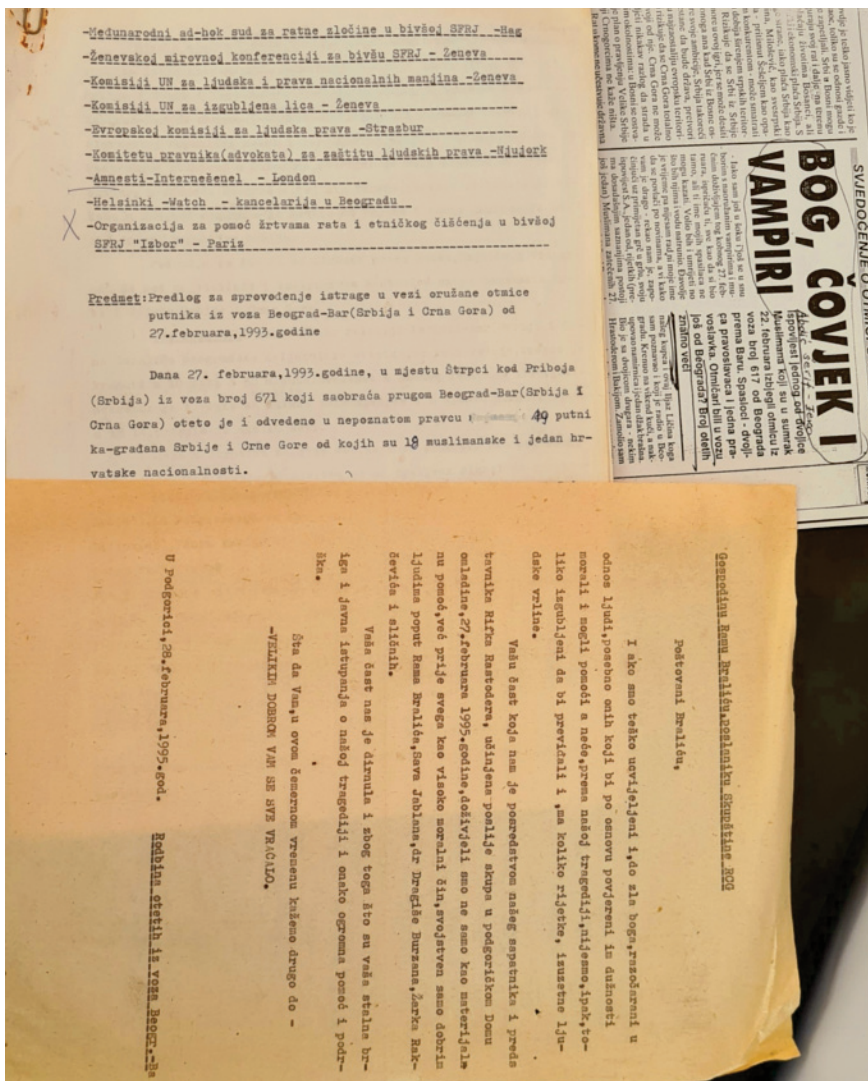
U Bijelom Polju je 2016. godine podignut spomenik žrtvama zločina u Štrpcima.¹⁷ Svake godine se u ovom gradu ali i u Podgorici održava pomen za žrtve ovog zločina polaganjem cvijeća na spomenik u Bijelom Polju, kao i na spomenik civilnim žrtvama ratova na prostoru bivše SFRJ 1991-2001. godine u Podgorici.¹⁸

¹⁵ „Otkriven spomenik otetim u Štrpcima“, Danas, <https://www.danas.rs/drustvo/otkriven-spomenik-otetim-u-strpcima/>, pristupljeno 16. aprila 2020. godine.

¹⁶ „Ratni veterani iz regiona odali počast ubijenim civilima iz voza u Štrpcima“, Centar za nenasilnu akciju, <https://nenasilje.org/ratni-veterani-iz-regiona-odali-pocast-ubijenim-civilima-iz-voza-u-strpcima/>, pristupljeno 16.4.2020.

¹⁷ Tamara Milaš, „Da li spomenik može nadomjestiti neprocesuiranje zločina?“, Centar za građansko vaspitanje, 26.2.2017. godine, <http://cgo-cce.org/2017/02/26/da-li-spomenik-moze-nadomjestiti-neprocesuiranje-zlocina/>

¹⁸ Nikola Borozan, Aleksandar Ljumović, „U Crnoj Gori obilježeno 27 godina od zločina u Štrpcima“, Radio Slobodna Evropa, 27.2.2020. godine, <https://www.slobodnaevropa.org/a/u-crnoj-gori-obilje%C5%BEeno-27-godina-od-zlo%C4%8Dina-u-%C5%A1trpcima/30457948.html>

Slika br. 4: Arhiva IDC

Podaci o žrtvama objavljeni su između ostalog u publikaciji *Ratni zločini u Srbiji. Slučaj Sandžak* (Inicijativa mladih za ljudska prava, Beograd, 2010)

Bibliografija

- ◆ Fond za humanitarno pravo. „Otmica u Štrpcima. Analiza suđenja za ratni zločin. Činjenice, pravna pitanja i političke implikacije“. Beograd, 2003. Dostupno na: <https://www.hlc-rdc.org/images/stories/publikacije/Strpci.pdf>
- ◆ Inicijativa mladih za ljudska prava. „Ratni zločini u Srbiji. Slučaj Sandžak“. Beograd, 2010.

- ◆ Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji. „*Bosna i Hercegovina – jezgro velikosrpskog projekta*“. Beograd, 2006. Dostupno na: <https://www.helsinki.org.rs/doc/Svedocanstva27.pdf>
- ◆ Institut za savremenu istoriju, Fond za humanitarno pravo. „*Bosna i Hercegovina u vreme raspada SFRJ 1990-1992*“. Beograd, 2011. Dostupno na: <https://www.scribd.com/doc/305906285/Bosna-i-Hercegovina-u-vreme-raspada-SFRJ-1990-1992-pdf>
- ◆ Sud Bosne i Hercegovine. Prvostepena presuda u predmetu S1 1 K 023594 16 Kri - Jovičić Mićo od 16.11.2016. godine. Dostupno na: <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/3610/show>
- ◆ Sud Bosne i Hercegovine. „*Optuženi u predmetu Luka Dragičević i dr. Izjasnili se da nisu krivi*“. 26.6.2015. godine. Dostupno na: <http://www.sudbih.gov.ba/vijest/optuzeni-u-predmetu-luka-dragievi-i-dr-izjasnili-se-da-nisu-krivi-20047>
- ◆ Fond za humanitarno pravo. Presuda Vrhovnog suda Republike Crne Gore Kž. Br. 102/2003 od 19.11.2003. godine. Dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/02/Nebojsa_Ranisavljevic,_presuda,_19.11_.2003_.FHP-6195,ST,I,2_.91.pdf
- ◆ Dejan Anastasijević, Svirepost i tišina, VREME Br. 968, 23. jul 2009;
- ◆ Dragoljub Todorović. „*Milan Lukić pred domaćim pravosuđem*“. Pešćanik, 21.7.2009. godine. Dostupno na: <https://pescanik.net/milan-lukic-pred-domacim-pravosudem/>
- ◆ Međunarodni sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine. Presuda Žalbenog vijeća u predmetu „*Tužilac protiv Milana Lukića i Sredoja Lukića*“. 4.12.2012. godine. Dostupno na: https://www.icty.org/x/cases/milan_lukic_sredoje_lukic/acjug/bcs/121204.pdf
- ◆ Međunarodni sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine. Prvostepena presuda u predmetu „*Tužilac protiv Milana Lukića i Sredoja Lukića*“. 20.7.2009. godine. Dostupno na: https://www.icty.org/x/cases/milan_lukic_sredoje_lukic/tjug/bcs/090720.pdf
- ◆ Radić, Filip. „*Optužnica otkriva detalje planiranja otmice iz voza u Štrpcima*“. Balkan Insight, 1. mart 2019. godine. Dostupno na: <https://balkaninsight.com/2019/03/01/optuznica-otkriva-detalle-planiranja-otmice-iz-voza-u-strpcima/?lang=sr>
- ◆ Sud Bosne i Hercegovine. Predmet S1 1 K 021471 16 Kri - Mitrašinić Miodrag. Dostupno na: <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/3579/show>
- ◆ Tužilaštvo Bosne i Hercegovine. „*Podignuta optužnica protiv Lukić Milana (1967) zbog ratnog zločina nad oteitim putnicima u stanici Štrpci 1993. godine*“. 13.12.2019. godine, dostupno na: <http://tuzilastvobih.gov.ba/index.php?id=4361&jezik=b>
- ◆ Danas. 2009. Otkriven spomenik oteitim u Štrpcima. <https://www.danas.rs/drustvo/otkriven-spomenik-otetim-u-strpcima/>
- ◆ Centar za nenasilnu akciju. 2020. Ratni veterani iz regiona odali počast ubijenim civilima iz voza u Štrpcima. <https://nenasilje.org/ratni-veterani-iz-regiona-odali-pocast-ubijenim-civilima-iz-voza-u-strpcima/>

- ◆ Milaš, Tamara., „Da li spomenik može nadomjestiti neprocesuiranje zločina?“. 2017. Centar za građansko vaspitanje. <http://cgo-cce.org/2017/02/26/da-li-spomenik-moze-nadomjestiti-neprocesuiranje-zlocina/>
- ◆ Borožan, Nikola i Aleksandar Ljumović. „U Crnoj Gori obilježeno 27 godina od zločina u Štrpcima“. 2020. Radio Slobodna Evropa. <https://www.slobodnaevropa.org/a/u-crnoj-gori-obilje%C5%BEeno-27-godina-od-zlo%C4%8Dina-u-%C5%A1trpcima/30457948.html>
- ◆ Diković, Jelena. „Samo želim da pronađem posmrtnu ostatku mogog tate“. 2019. Danas. <https://www.danas.rs/drustvo/suocavanje/samo-zelim-da-pronadjem-posmrtnu-ostatku-moga-tate/>